

Nr. 46.

Warszawa

$\frac{5}{17}$ listopada 1866 r.

Wychodzi
w każdą sobotę.

Redakcja przy ulicy
Nowy-Świat 14

MERKURY

dodatek tygodniowy do Ekonomisty.

TYDZIEŃ FINANSOWY.

Równowaga ekonomiczna i finansowa społeczności, jest w prostym stosunku do ilości pracy narodowéj, ru- chu przemysłowego i handlowego, a nawet ruchu towa- rzyskiego,— słowem do masy życia. Wszelkie zatrzy- manie najmniejszego kółka téj wielkiéj złożonéj ma- chiny odbija się w stosunkach ekonomicznych i finan- sowych, jak wszelka choroba w systemacie nerwowym żywego organizmu. Wadliwość podziału bogactw potę- guje się niesłychanie stagnacją interesów, a szczegól- nie zachwianiem kredytu. Podwójne stąd wyradza się cierpienie: z jednéj strony praca, pozbawiona kapitału, marnieje w wysileniu, albo całkiem ustaje; z drugiéj kapitał trwożliwy, pozbawiony swéj ożywczéj siły, nie ma ruchu, bo główna tego ruchu sprężyna — zaufanie, została zwichnięta,—a bez ruchu jest bezpłodny.

Dziwi powszechnie uporczywość dzisiejszéj stagna- cji,— boć wojna niemiecka tak krótko trwała, a nastą- piło aż kilka traktatów pokojowych, i czasby zdaje się dać normalne życie pracy społecznéj, a ową sprężynę kredytu wyprostować. Wszak stało się podobnie w Ameryce, i to po wojnie stokroć cięższéj i dłuższéj. Otóż właśnie to porównanie odkrywa nam całą różnicę położenia i fakt stagnacji europejskiéj tłumaczy: kie- dy po olbrzymiéj wojnie amerykańskiéj nastąpiło zu- pełne rozbrojenie, a znaczne przewyżki budżetowe przeznaczone zostały na spłatę długu publicznego; w Europie przeciwnie, po kilkotygodniowéj kampanji, nastąpilo prawie ogólne uzbrojenie, zwiększenie wydat- ków państwowych, nastapiły i przewidywane są nowe pożyczki. Jedna tylko Anglja robi pewne oszczędności i dług zmniejsza; ale pomimo to, pomimo nawet kom- promitujące usiłowania odosobnienia, musi z natury rzeczy dzielić losy Europy, z którą jest organicznie złą- czona, musi z nią żyć i cierpieć, — i bodaj czy nie po- większy sobie cierpień samolubném zrywaniem natu- ralnych węzłów.

Giełda paryska zaznacza ogólne zniżenie kursów, z wyjątkiem akcij dróg żelaznych. W Londynie pewne likwidacje spowodowały realizację konsolów, a stąd zwiększenie ich podaży; a obok tego wzmogło się żądanie na obce papiery, —co znaczy, że zmysł giełdy nie bardzo się zgadza z polityką odosobnienia.

We Włoszech życie się wzmaga. Pożyczka przymusowa w formie, stała się w rzeczywistości najzupełniéj dobrowolną. Oto jest wiadomy dotąd rezultat, przechodzący wszelkie oczekiwania: Z 59 prowincij, składających dzisiejsze Włochy, 45 złożyły sprawozdania, z których się okazuje, że z przypadającéj na nie sumy pożyczki 258/m. fr., zamiast żądanych obecnie $^3/_{10}$ czyli $77,^4$/m. wniesiono 127/m., a zatém około 50/m. na rachunek rat przyszłych. Tak więc gorący entuziazm włoski stopił zimną powagę przepowiedni Times'a.

Rząd rumuński zawarł układ o pożyczkę $19^1/_2$/m. fr. z kompanją kapitalistów francuskich, angielskich i niemieckich. Tak więc książe Karol, jednocześnie z inwestiturą sułtańską, otrzymał inną, finansową, może nie mniéj ważną.

Austrja oczekuje od Beust'a nowych planów politycznych i finansowych.

W naszém położeniu finansowém zaszła ta ważna okoliczność, że papiery publiczne raptem znacznie spadły, a to głównie skutkiem wstrzymania przez bank udzielania na papiery zaliczeń. Środek ten okazał się koniecznym w obec ograniczonych funduszów rozrządzalnych banku z jednéj strony, a z drugiéj zbiegu żądań prywatnych i zaliczeń obowiązkowych. Obniżyły się listy zastawne 1-éj serji o $1^1/_2$% (80), 2-éj o 2% (76), listy likw. o 3% ($58^1/_2$), pożyczka prem. o 1% (109).

Kurs wexli zagranicznych daléj nieco się polepszył:

na Berlin ...	2 m.	121;	doraźnie	$121,^9$
„ Gdańsk ..	„	$120,^6$;	„	$121,^4$
„ Paryż ...	„	$121,^8$;	„	$122,^4$
„ Londyn ..	„	$121,^3$;	„	$122,^5$

KURSA GIEŁDY,

w tygodniu 9—15 listopada.

	Stopa %	RÓWNIA (*pari*)	CENA RZECZYWISTA W TYGODNIU: Piątek 9 listop.	Sobota 10	Poniedz. 12	Wtorek 13	Środa 14	Czwar. 15	Stosunek do równi na 100.
			R u b l e						
1. Papiery publiczne.									
a) Rządowe.									
Polskie. Obligi Skarbowe (r. 100. 150. 500)	4	100	76,50	.	.	.	.	.	$76^{1}/_{2}$
Polskie. Bilety Skarbu Kr. Pol.	$4^{3}/_{25}$	100	.	.	.	.	.	.	.
Polskie. Obligacje cząstk. (zł. 500) z kup.	4	75	101,50	.	.	.	.	.	$135^{1}/_{3}$
Polskie. Cert. ban. na obl. cz. *A* (z.300) z kup.	5	45	50,70	.	.	.	.	.	$112^{2}/_{3}$
Polskie. „ „ „ *B* (z. 200)	0	30	27	.	.	.	.	.	90
	5	30	34	.	.	.	.	.	$113^{1}/_{3}$
Polskie. Dow. Kom. Cen. Lik. (różne sumy)	0	100	47	.	.	.		.	47
Polskie. Listy likwid. (r. 100. 250. 500. 1000)	4	100	61,25	61,50	61,25	60,33	59,17	58,50	$58^{1}/_{2}$
kupon	.	.	.	.	.	.	.	$1{,}82^{2}/_{9}$	.
Ruskie. 5-ta pożyczka (500)	5	100	.	.	.	77	.	.	77
Ruskie. 6-ta pożyczka	5	100	.	.	.	.	.	.	.
Ruskie. Pożyczka premjowa z 1864 r.	5	100	.	.	.	.	109	109	109
Ruskie. „ „ z 1866 r.	5	.	104,50	104,50	104,50	104,25	.	.	$104^{1}/_{2}$
Ruskie. Metaliki (300) lutowe	4	100	100	.	100	100	100,17	100	100
Ruskie. Metaliki (300) sierpniowe	4	100	99,75	.	99,75	99,75	100	99,75	$99^{3}/_{4}$
Ruskie. Bilety banku Pańs. (100 i wyżéj)	5	100	*80,25	.	.	.	.	.	$*80^{1}/_{4}$
b) Towarzystw i Spółek.									
Polskie. Listy Zast. (30. 75. 150. 750. 3000)	4	100	81,50	81,25	81,25	.	.	80	80
Polskie. „ „ „ ser. 2	4	100	77,50	77,50	77,25	76,75	76,25	76	76
kupon	.	.	.	.	.	.	.	$1{,}57^{7}/_{9}$	.
Polskie. Akcje Dr. Żel. W-W. (100)	diw.	60	.	.	.	*69	.	.	*115
Polskie. „ „ W-B. (100. 150)	4	100	.	.	.	.	*58	.	*58
Polskie. „ „ Teresp. (100)	5	100	88	88	88	88	.	.	88
Polskie. „ „ Łodzk. (100)	5	100	.		.	.	.	.	.
Rus. Akcje Gł. Tow. Dr. Ż. (125)	5	125	*123	.	.	.	.	.	$*98^{2}/_{3}$
Rus. Obligi D. Ż. W-Peters. (125. 500)	$4^{1}/_{2}$	100	90	.	.	.	.	.	90
2. Wexle.									
Berlin (Tal. 100) 2 mies.	.	92,857	112,50	113,40	113,70	113,40	$112{,}72^{1}/_{2}$	112,35	121
Gdańsk (100) „	.	92,857	.	113,25	.	113,25	112,50	112,05	$120^{2}/_{3}$
Hamburg (M. B. 300) „	.	140,855	.	.	.	.	.	*172,05	$*122^{1}/_{6}$
Londyn (Ł. 1) 3 „	.	6,304	7,61	$7{,}68^{1}/_{2}$	7,70	.	7,65	.	$121^{1}/_{3}$
Paryż (Fran. 300) 2 „	.	75,214	91,05	.	.	91,80	91,65	.	$121^{4}/_{5}$
Wiedeń (Gul. 150) „	.	92,857	.	88,50	.	.	.	.	$95^{1}/_{3}$
Petersburg (Rub. 100) 1 „	.	100	.	98,67	.	.	98,83	.	$98^{5}/_{6}$
3. Monety.									
Półimperjał	.	5,15	6,15	.	.	.	..	.	$119^{2}/_{5}$
Napoleondor	.	5	.	.	.	.	.	.	.
Dukat holenderski	.	3	3,40	.	.	.	.	.	$113^{1}/_{3}$
Rubel srebrny	.	1	.	.	.	.	.	.	.
Talar pruski	.	0,92.857	.	.	.	.	.	.	.
Gulden austrjacki	.	0,62.906	.	.	.	.	.	.	.

STOPA SKUPU:	Warszawa.	Peter.	Londyn	Paryż.	Wiedeń.	Berlin.	Frankfurt.	Hamburg.
bankowa:	6%	8 (10)	4	3	5	$4^{1}/_{2}$	$4^{1}/_{2}$	—
giełdowa:	—	$8^{1}/_{2}$ (12)	$3^{1}/_{2}$ (4)	3	5	$3^{1}/_{2}$ (4)	4	$4^{1}/_{4}$ ($4^{3}/_{4}$)

STAN OPERACIJ BANKU POLSKIEGO.

	w d. 6 listopada	w ciągu tygod. przyb. (+) ub. (—)	w d. 13 listopada
	r u	b l	i
1. Skup: Portfel wexli kraj. w Warsz.	1.519.660, 92½	+ 110.941, 18½ — 93.711, 91	1.536.890, 90
1. Skup: Portfel wexli kraj. w Łodzi.	102.169, 14½	+ 7.200 — — 3.400 —	105.969, 14½
1. Skup: Portfel „ zagranicznych	250.231, 41	+ 42.921, 23½ — 54.278, 75	238.873, 89½
2. Zaliczenia na papiery publiczne ...	1.678.397, 98	+ 40.619, 67 — 57.251, 78	1.661.765, 87
3 „ na zast. towarów (a) wełny .	332.200 —	+ 3.620, 71 — 18.790, 71	317.030 —
3 „ na zast. towarów (b) in. tow.	126.839, 70	+ 13, 11 — 14.913, 86	111.938, 95
Łącznie (3)	459.039, 70	— 30.070, 75	428.968, 95
4. „ „ kosztowności ..	584.351, 67½	+ 9.503, 32 — 4.494, 27	589.360, 72½
5. Otwarte kredyta	4.685.141, 25	+ 657.722, 18 — 500.144 —	4.836.719, 43
6. Kasa: Monety srebrne	2.739.050, 20½	— 2.336, 27¼	2.736.713, 93¼
6. Kasa: „ złote	30.477, 60	— 42, 95	30.434, 65
6. Kasa: Bilety Banku Polskiego	278.191 —	+ 24.450 —	302.641 —
6. Kasa: „ Kred. Cesarstwa	669.309 —	— 15.762 —	653.547 —
Łącznie (6)	3.717.027, 80½	+ 6.308, 77¾	3.723.336, 58¼

BILANSE BANKÓW FRANCUSKIEGO I ANGIELSKIEGO,

w d. 1/2 listopada.

STAN CZYNNY

	B. francuski.	B. angielski.
	f r a n k ó w	
Fundusz metaliczny	640 371374	418.089900
Portfel	649.571145	502.971450 (Portfel i Zaliczenia)
Zaliczenia na złoto i rozm.	73.948577	
Pożyczki na zast. pap. publ. akcij, oblig. i in.	85.110700	304.846475
Dług skarbu i inne wart..	157.468038	375.000000
	1.606.469834	1.600.907825

STAN BIERNY

	B. francuski.	B. angielski.
	f r a n k ó w	
Bilety w obiegu	990.774616	595.261375
Przekazy z term. kilkod..	20.621391	15.645575
Rachunki bieżące prywatne......	244.406514	446.486775
Rachunki bieżące skarbowe.... .	130.517501	80.660275
Kapitał zakładowy	182.500000	363.825000 (Kapitał i Zysk)
Zysk do kapit. doliczony .	7.044776	
Inne bierniki	51.226427	98.028825
	1.606.469834	1.600.907825

SKAZÓWKI I FAKTA BIEŻĄCE.

— Kolonje rolnicze dla dzieci (ustęp z art. Dra Janikowskiego G. P. N. 230).

„...Gdy obecnie poruszoną jest u nas myśl założenia pod Warszawą kolonji rolniczéj dla sierot, może nie będzie od rzeczy podać tu niektóre wiadomości o losach podobnych zakładów w innych krajach Europy.

„Właściwy rozwój systematycznéj opieki nad sierotami datuje od reformacji. Większość istniejących dotychczas przytułków dla sierot w miastach protestanckich, założona została w wieku XVI i XVII. Mianowicie Francke przez założenie w r. 1698 domu sierot w Halli, dał szczególny popęd tym usiłowaniom i ustalił ich rozgłos, który wprawdzie w końcu przeszłego wieku dość ucierpiał w skutek teorji szkoły filantropów. Mnóstwo domów podrzutków i sierot zwinięto, gdyż uznano systemat wychowania podrzutków po familjach za jedynie godny zalecenia. Ale nowa era nastała dla tych zakładów staraniem Pestalozzi'ego, Fellenberg'a i Wehrli, którzy usunęli na drugi plan właściwą naukę szkolną, gdy roboty rolnicze i domowe miały stanowić główny przedmiot i podstawę całego wychowania.

„Dotychczas istnieje w Szwajcarji niemieckiéj około 60 takich *rolniczych domów podrzutków*, a ich urządzenie jest tak popularne, że prawie trudno pojąć, dla czego ten rodzaj zakładów nie rospowszechnił się w Niemczech i innych krajach. W Anglji nie ma publicznych zakładów dla sierot; we Francji zaś próbowano systemu kolonij rolniczych. W roku 1860 istniało we Francji 18 kolonij dla podrzutków, dzieci opuszczonych, sierot i dzieci zrodzonych w zakładach publicznych; we wszystkich razem było 600 dzieci, co jest liczbą prawie nic nieznaczącą w porównaniu z ogólną cyfrą dzieci potrzebujących opieki publicznéj we Francji, a wynoszącą 76.520. Lubo komisja cesarska przepowiada wszystkim zarówno smutny los i zaleca wychowanie po familjach prywatnych, zapewne ze względów pieniężnych; jednakże zdanie o tych zakładach we Francji jest wszędzie przychylne i tylko znaczne wydatki stoją na przeszkodzie ich rospowszechnieniu.

„*Domy przytułku* przyjmują dzieci albo zagrożone pod względem moralnym, albo już zepsute; niektóre z nich, z zasady, wyłączają dzieci karane sądownie, inne z zasady takie tylko przyjmują. We Francji, Belgji, Anglji, Prusach, oddawane są dzieci do takich zakładów rządowych lub prywatnych, w skutek wyroków sądowych, na zasadzie kodexu karnego. Wszędzie objawia się życzenie, aby oddawane do tych zakładów dzieci, były stosowniéj rozklasyfikowane.

„Pierwsze zakłady tego rodzaju powstały we Włoszech w połowie XVI wieku, pod nazwą *conservatori, case di rifugio; ritini*, z urządzeniem klasztorném i bez gospodarstwa rolnego. Pestalozzi nadał obecnie panujący kierunek tym zakładom, Salzman w r. 1801 poruszył tę samą myśl, ale nie znalazł uznania. Falk w Wejmarze (zmarły w r. 1826), uchodzi zwykle za pierwszego ich założyciela, ale niesłusznie. W czasie wojen o wyzwolenie Niemiec i potém, klęski wojny i liczne osierocenia, a w 1816 i 1817 głód, dały powód do przedsiębrania środków nadzwyczajnych. Odtąd coraz bardziéj przebijał się w tych zakładach i w ich urządzeniu żywioł szczególnie chrześciański. Pierwszy zakład niemiecki z zajęciami rolniczemi powstał w r. 1819. W r. 1854 istniały w królestwie Wirtemberskiém 23 zakłady, mieszczące 1.387 dzieci. Uzupełnienie ich stanowi zakład leczniczy dla dzieci, założony w r. 1841 przez doktora Winter'a w Ludwigsburgu, gdzie przyjmowane są dzieci opuszczone, cierpiące na choroby chroniczne i przewlekłe. W Niemczech północnych znaczny wpływ miał zakład wzniesiony w r. 1833 przez Wichern'a w Chorn pod Hamburgiem, pod nazwą „Rauhe Haus," który odznaczył się wykształceniem osobnego bractwa, poświęconego opiece sierot i systemem podziału, familijnego ugrupowania w osobnych domach.

„W ostatnich czasach dwie okoliczności przyłożyły się do pomnożenia tego rodzaju domów przytułku w Niemczech, a mianowicie: obchód stuletni dnia urodzin Pestalozzi'ego w r. 1848, przy któréjto uroczystości powstało wiele zakładów na cześć tego męża, tudzież założenie tak zwanego *Towarzystwa misji wewnętrznéj* (Verein für innere Mission) w r. 1848, które w szczególności zaczęło się opiekować temi zakładami. W r. 1857 już było w Niemczech 211 tego rodzaju zakładów, mieszczących około 6.000 dzieci.

„Zakłady niemieckie i szwajcarskie odznaczają się: 1) zajęciem *rolniczém* wychowańców w osobnych zakładach z małą posiadłością ziemską, po większéj części z uprawą łopatkową czyli ogrodową (w Niemczech przypada w przecięciu tylko 28 dzieci na jeden zakład); 2) tak zwanym systemem *rodzinnym*, — ale grupy te po większéj części niesłusznie mają nadaną nazwę rodzin; 3) w wielu zakładach obie płcie są pomięszane.

„We Francji zajęto się bardziéj tym przedmiotem dopiero po założeniu kolonji w *Mettray* (pod Tours) r. 1839; na wzór jéj założono pięć publicznych i 24 prywatnych — pierwsze z średnią liczbą 232, drugie 155 dzieci.

„Różnią się te zakłady korzystnie od niemieckich: 1) tém, że odsyłane do nich dzieci lepiéj są rosklasyfikowane, bo zakłady rospadają się na zapobiegawcze, karne i poprawcze; 2) system tak zwany rodzinny jest usunięty; 3) mają one większe grunta, uprawne wzorowo na wielką stopę, i wydają lepsze dochody.

„Większa część zakładów w Anglji, Szkocji i Irlandji, których w r. 1857 było 116, zajmują dzieci pracami przemysłowemi. W Belgji, gdzie w r. 1847 stosunek pobierających jałmużnę do dających był jak 1 : 5, i gdzie przez dwa lata przeszło 26.000 dzieci i niedorostków przeszło przez więzienia i tak zwane przytułki żebracze (dépots de mendicité), a zatém było w zetknięciu z dorosłymi zbrodniarzami i włóczęgami; rząd założył *szkołę poprawczą* (école de réforme) w Rugsselede dla 600 chłopców, a drugą w Beernen dla 300 dziewcząt; oba zakłady wspierają i dopełniają siebie nawzajem. Główny przedmiot stanowią tam zajęcia rolnicze, z któremi łączą się niektóre odpowiednie przemysły; nie wiele jest takich robót, do których przybiera się pomoc dorosłych. Po dziewięcioletniém istnieniu zakładów, w r. 1858, było 709½ morgów ziemi w uprawie, a tylko w trzech pierwszych latach dochody nie pokrywały kosztów.

— **E. de Parieu** w „Revue Contemporaine" zamieścił artykuł o znanéj *konwencji monetarnéj* 23 grudnia r. z, w którym dowodzi, że Niemcy powinny przyjąć monetę metryczną. Kwestja ta nie mało już Niemców zajmuje; potrącił ją i rząd pruski, a może uczyni przedmiotem obrad sejmowych.

— **Giełda we Lwowie.** Ministerjum zatwierdziło statut giełdy dla m. Lwowa. Dawno już należała się ta instytucja Galicji liczącéj 5 miljonów ludności.

— **Droga żelazna od Ruszczuka do Warny** zbudowana po większéj części kapitałem belgijskim i niemieckim, otwartą została w październiku.

— **Self-Help** (**samostarczenie albo samorada**) Smiles'a, ma wyjść w przekładzie polskim. Pożądaném jest, ażeby sam tytuł spolszczony malował dobrze przedmiot. Zdaje się, że wyraz *samopomoc* przez G. P. proponowany, choć najbliższy oryginału, mniéj odpowiada pojęciu: można sobie *starczyć, radzić, dać radę*; a pomagać może tylko kto inny. Dla tego jeśli pierwszy z naszych wyrazów za długi i przykry, jesteśmy za przyjęciem wyrazu *samorada*.

W drukarni Gazety Polskiéj.

Za pozwoleniem Cenzury Rządowéj.